

El «nostre» bilingüisme.

¿Què és el bilingüisme? ¿Qui és bilingüe? ¿Què vol dir ser bilingües?

Devots de tots els santorals han intentat d'explicar el misteri. Lingüistes, pedagogs, sociòlegs, psicòlegs..., han fet les seues provatures en el camp del diagnòstic. Cadascú ha dit la seua: fenomen individual, col·lectiu, autòcton, funcional, natural, ambiental, bo, nociu..., fins que Txepetx, sociolingüista *euskaldun* natural de Cartagena, sembla haver posat fre a l'entreteniment: «A força de significar-ho tot, el bilingüisme passa a no significar res.»

¿Però, hi ha el bilingüisme? Ben cert que sí. Clarament: existeix en la mesura que existim els que parlem aquesta llengua amb la que ara ens comuniquem. Ser catalanoparlant és ser bilingüe, com ser *euskaldun* o ser gallec —no ho dubteu—. ¿Hi ha catalans, bascos o gallecs monolingües? Si en queda cap, serà centenari —i amb salut que ho gaudesca; però serà precisament això: del segle XIX.

Lluís Aracil s'ha ocupat d'aquest tipus de bilingüisme i ho ha explicat, com a home de ciència que és, en termes de matemàtica moderna: «Una situació minoritària és aquella en què els parlants d'una llengua són un subconjunt dels parlants de l'altra.» És el concepte d'inclusió. En termes sociolingüístics: *bilingüisme unilaterial*.

Tots els parlants del català, del gallec o de l'èuscar, també són parlants del castellà (!). Els habitants castellanoparlants d'Euskadi, Galícia o els PP CC, ¿també són bilingües? Ben pocs. La bilingüització és un procés propi d'aquells qui estan en una situació subordinada i, per consegüent, són els qui senten la «necessitat» d'aprendre l'altra llengua. No oblidem que una de les dues llengües és «autosuficient» per a viure. Un valencià no pot prescindir del castellà, ni tan sols a casa pròpia: el necessita. El castellà és necessari i suficient per a viure al País Valencià; el català, ni una cosa ni l'altra. El català s'ha convertit en una opció lingüística voluntària i ornamental.

Veiem, doncs, que alguns ciutadans d'aquest estat que compartim

no necessiten ser bilingües per a satisfer totes les seues necessitats comunicatives i vivencials, i d'altres —perifèrics i incomunicats, tots— hem necessitat d'aprendre una altra llengua de diferent a la pròpia i que casualment ha resultat ser la dels monolingües de l'altiplà.

I, tanmateix, som, segons ens repeteixen, uns privilegiats del destí històric i de la natura. Hi ha, de fet, qui no perd ocasió d'elogiar i magnificar el nostre bilingüisme. Algú, però, davant tanta lloança, ha tingut la impertinència de preguntar per què els qui el preconitzen ja no el practiquen. Silenci. Diguem-ho sense por: l'exaltació del bilingüisme és utilitzada com a trampa retòrica i simbòlica, per amagar una situació de desigualtat social i de substitució lingüística. El «nostre» bilingüisme no és gens misteriós ni estable. És un fet clarament transitori: una sala d'espera cap a la pròpia estrangerització.

També ha estat l'Aracil qui ha denunciat aquesta ideologització del bilingüisme: «En un país on dues llengües entropessen a cada moment i l'una desallotja l'altra, la mitificació del bilingüisme com a valor suprem tendeix inequívocament a neutralitzar —idealment almenys— les inevitables tensions del conflicte. Lloar el bilingüisme és clarament una manera de buscar la conciliació, de fer compatibles dues opcions antagòniques.» Col·loquialment: fer-nos creure que el conflicte no existeix i intentar neutralitzar així tota possible resistència a la substitució.

Ens repeteixen, per això, una enganyosa i interessada versió del país i la història, segons la qual els valencians hem estat, som i serem «bilingües», per obra i gràcia de l'Esperit Sant. I ací rau una de les nostres necessitats més peremptòries: cal demuntar aquesta ideologia. El bilingüisme no és més que una manifestació clara i concreta d'un fet més ampli i complicat: el conflicte lingüístic.

El bilingüisme o el multilingüisme *per se* comença i acaba en ell mateix; però emmarcat dins una situació de conflicte no és altra cosa que el punt d'arrancada d'un procés que mena

inevitablement a l'extinció d'una de les llengües. La majoria dels adults de la ciutat de València són bilingües, però gran part dels seus fills ja són unilingües castellans.

Davant tot aquest complicat afer, algú comercialitzà un nou mot —anglès, d'origen francès— per a descriure situacions com la del País Valencià. El resultat fou —i és— d'èxit notori: «Els valencians no som bilingües, som diglòssics.» I el problema del «bilingüisme» quedà resolt. I de la «diglòssia» a la parella «prestigi-prejudici». Segons aquest nou esquema, el canvi de llengua s'explicaria per una qüestió d'altura social. L'esquemeta, però, no resisteix moltes trompades: El gal·lès té «prestigi» i perd parlants; el català a Catalunya té «prestigi» i no en guanya, malgrat que Aina Moll crega que «el català és cosa de tots» i que «La Norma i la TV3 ho faran tot». La «diglòssia» explica poques coses a casa nostra i en canvia més poques encara.

La diglòssia, com el bilingüisme, són dues manifestacions del conflicte, cap d'ambdues no ho és per ella mateixa.

Un nombre important de kenyans són quadrilingües, per exemple; i àrabs, grecs i altres arrosseguen una «diglòssia» interna i històrica que no els ha fet canviar de llengua.

El mestre Aracil ens ho explicà de la següent manera: «Cal no confondre una contusió amb una guerra. Totes les guerres produeixen contusions, però no totes les contusions són productes d'una guerra. La diglòssia i el bilingüisme són dues contusions; la guerra és el conflicte.»

¿I la pau? L'única manera de fer desaparèixer el conflicte és la substitució d'una de les llengües, convertir-ne una sola en llengua pública, oficial, territorialment nacional i eix vertebrador de la societat. Cal optar. Nosaltres, lògicament, encara creiem que les utopies són possibles. Caldrà, això sí, un gran esforç individual i col·lectiu.

Algú va dir que ser *euskaldun* era una manera digna i original de ser persona. Nosaltres volem pensar que ser catalanoparlant també ho és.